

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Tractatus De Necessitate Et Modo Ministrandi Sacramenta Tempore pestis

Chapeauville, Jean

Mogvntiæ, 1612

Capvt Qvintvs. De necessitate & modo ministra[n]di sacramentum
Extremæ vnctionis tempore pestis.

urn:nbn:de:hbz:466:1-41077

CAPVT QVINTVM.

DE NECESSITATE ET MODO
ministrandi sacramentum Extremæ
Vnctionis tempore pestis.

QVÆSTIO I.

Vtrum teneantur pastores administrare sacra-
mentum Extremæ Vnctionis tem-
pore pestis?

Quæstionis explicatio.

SI quidam (a) dubitarunt, an mi- a *Armillæ*
nistranda sint præcedentia sacra- verb. *Episco-*
menta tempore pestis, nil mi- pus. num. 8.
rum, si & de hoc dubitarint, cum *Abulen. q.*
non sit tantæ ac illa necessitatis: Quæritur *306. in c. 22.*
ergo, vtrum pastores teneantur ministrare *Matth.*
hoc sacramentum tempore pestis?

Responsio.

Teneantur, quia ex officio (b) obligantur b *Gabr. Biek.*
procurare salutem populi sui mediis or- serm. *Domi-*
dinariis à Christo institutis, idque non so- nice, 4. post
lum tempore salubri, sed & contagioso & *Penthec. 12.*
pesti- 4. de *fugas*
pesti- *pest. concl. 2.*

color. 2. Eck. hom. ult. Domin. 2. post Pascha. Espenc. in Episto
Timoth. lib. 3. digress. c. 19. Zuar. som. 4. in 3. D. Thom. disp.

pestifero, ut ante ostendimus. Sed unum ex his est Extrema Unctio: sacramenta enim secundum omnes sunt ordinaria media, quibus pastores, tum superiores, tum inferiores procurant salutem tum ipsius ecclesiae simul, tum singulorum membrorum seorsim. Confirmatur primo, quia alias tempore pestis populus esset destitutus ministris, qui ex obligatione tenerentur hoc sacramentum ministrare, quod videretur absurdum, & contra communionem bonum. Confirmatur secundo, quia frequens est, ut peste infecti propter amentiam & alia symptomata, in qua vi morbi incidunt, non possint recipere aliud sacramentum, ergo tenebuntur pastores istud illis ministrare, cuius virtute de attritis fiant contriti & saluentur, ut notavit (d) Paludanus, & post illum recentiores.

*a Palud. in
4. dist. 23. q. 3.
concl. 4. &
Bellarm. lib.
de extr. Vnc.
c. 5. in fin. &
Henriq. lib. 3
Summ. c. 10.
n. 3. Litera f.*

Dices: Pastores non tenentur subditis ad ministrandum omnia, quae eis utilia sunt ad salutem, sed tantum necessaria; alioquin intolerabile esset onus pastorum: Hoc autem sacramentum non est ad salutem necessarium.

R. Falsum esse antecedens ita uniuersale sumptum: Esto enim, non teneri pastores ex precepto & obligatione rigorosa omnia media utilia ad subditorum arbitrium ministrare,

strare, quod posset censerī onus graue & intolerabile, (a) tamen falsum est solum teneri ad necessaria ministranda; quia id cederet in magnum detrimētum fidelium, & esset contra debitū pastorum munus: Quare tenentur eis ministrare remedia, si non omnia, certe ordinaria, quæ Christus omnibus fidelibus reliquit, & quæ sunt in ordinario vſu ecclesiæ, quando oportuno tempore, & secundum rectam rationem petuntur: Et bene notarunt parochiale (b) Leodiense & (c) Remense, non euadere peccatum mortale illos, qui negligentēs sunt in huius sacramenti administratione. Adde nec illos, qui subditis illud sibi ministrari perentibus recusant, vt plures eruditi & pii viri moderni sentiunt.

a *Adrian. q. 5. de Confess. dub. 8. Soto dist. 18. q. 4. ar. 2. Nauar. c. consider. de pœnit. dist. 6. num. 152.*

b *Paroch. Leod. pa. 138. §. An sit hoc sacramentum necessitatis. c f. 50. pag. 2.*

QVÆSTIO II.

An etiam cum periculo vitæ?

Quæstionis explicatio.

Teneri pastores ministrare sacramenta Baptismi, Pœnitentiæ, & Eucharistiæ, cum periculo vitæ, ante iuxta plurimum Theologorum sententiam asseruimus: Modo quærimus, an idem dicendum veniat de sacramento Extremæ Vnctionis?

Responsio.

Responsio.

Dico primo: Si pastores in ministratio-
ne huius sacramenti timent periculū
contagionis, tenentur remedia morali-
ter possibiliter adhibere, vt possint hoc sacra-
mentum quantum fieri potest, tuto mini-
strare, vt colligitur ex Doctoribus priori
quæstione citatis. Et probatur, quia hoc sacra-
mentum tempore contagionis est ma-
xime vtile fidelibus, & per se spectat ad mi-
nisterium & obligationem pastorum, igitur
debent allaborare, ne cogantur suos sub-
ditos illo priuare, remouendo omnia, quæ
possint illius administrationem impedire,
comparando res præseruatiuas & commu-
nia remedia contra contagionem. Et con-
firmatur, quia pastores tenentur pluris fa-
cere magnum bonum spirituale suorum
subditorum, exigua pecuniâ, quam pro e-
mendis huiusmodi præseruatiuis infumere
deberent, vt patet ex debito & ordine cha-
ritatis.

Dico secundo: Si adhibitis huiusmodi
remediis possint ministrare hoc sacra-
mentum sine magno periculo, tenebuntur illud
ministrare, & periculū saltem paruum adi-
re: quia superioribus quæstionibus osten-
dimus pastores teneri ministrare hoc sacra-
mentum, sicut & reliqua, non tantum ex
charita-

charitate, sed ex iustitia: Ergo hæc obligatio astringit pastores etiam cum periculo aliquo contagionis; & confirmatur, quia (vt ante diximus) Dux vel miles in temporalis militia, sæpe obligatur exponere vitam suam corporalem maioribus periculis propter aliquam temporalem commoditatem, ergo & pastores eo tempore, quo spirituale bellum contra subditos suos exercetur, tenebuntur se exponere saltem aliquo periculo vite corporalis, ministrando eis sacramentum extreme Vnctionis, quod opportunissimum est ad vincendas illius temporis tentationes, & ad perfecte disponendam animam ad beatitudinis consecutionem.

Dico postremo: Si adhibitis remediis iudicio Catholicorum, & proborum Medicorum restet adhuc morale, & quasi certum contagionis periculum, non tenentur pastores ordinarie illud ministrare, & periculo se exponere, quia hoc sacramentum non est medium necessarium ex diuino præcepto, sicut alia, quibus nisi obexponatur, sufficienter subuenitur saluti subditorum.

Dixi (*ordinarie*) quia frequenter fit, vt subditi non possint alia sacramenta suscipere, vt obiter superiore quæstione diximus,

Cc mus,

mus, quibus casibus tenebuntur pastores, etiam cū certo periculo vitæ hoc ministrare, ne sine sacramento decedant, & pereant, qui alias saluarentur.

Dices: Quæ remedia ad vitandam contagionē in ministracione huius sacramenti imprimis sunt adhibenda.

*a. Mator in
4. dist. 23.
Gab. Biel.
Breaert sup.
Henric. lib. 3.
sum. c. 11. n. 1.
Petr. de Le-
desm. in sum-
ma, c. 6. con-
clus. 3. Bor-
rom. sup.*

R. Præter cōmunitia, de quibus in superioribus diximus, imprimis (*a*) expediet anticipare collationem huius sacramenti, ministrando illud initio ægritudinis, antequam contagio vires acceperit, quia cum pestis sit per se læthalis, & alias adeo noxia, non oportet aliquē gradum eius expectare, sicuti fieri debet in aliis pluribus generibus morborum; sed statim à principio impendi potest. Deinde expediet vt peste infecti initio morbi constituentur in loco puro & libero sine vestibus, quoad fieri poterit & honestas permittet. Postremo vt pastor virgula aliqua, argentea vel alia oblongiori vtatur ad vngendum à distantiori loco, vt infra explicabimus.

Dices: Quid si istis & similibus remediis adhibitis & tentatis, remanet aliquod periculum contagionis, tenebitur pastor se illi exponere, etiam si ante ministraverit sacramentum Pœnitentiæ & Eucharistiæ?

R. Tenebitur, si iudicio medicorum & expect-

expertorum non sit morale (a) periculum, a Gabr. Biel.
quia experientia teste, periculum illud fre- sup. Borrom.
quentius ex nimio timore, quam ex re ipsa de cura pesti-
hascitur. lentia, c. 13 n.
2. Zuar. sap.

QVÆSTIO III.

An teneantur etiam ministrare tempore
interdicti?

Quæstionis explicatio.

DE (b) iure non licet tempore interdicti b c. Responsio
generalis ministrare sacramentum de sent. ex. cō.
Extremæ Vnctionis, ne ipsis quidem cleri- Et ibi Panor.
cis & religiosis, qui habitant in loco inter-
dicto, etiam si nō sint interdicti, secundum
(c) Canonistas: Huius occasione quæritur, c Ioan. And.
an pastores excusentur tempore pestis, an Et Chalder.
vero possint & debeat illo non obstante
hoc sacramentum ministrare?

Responsio.

Excusantur, nisi peste infecti non possint
aliud sacramentum recipere. Primum
patet ex verbis (d) Innocentii Tertii: per ge- d c. Quod in
nerale interdictum (inquit) denegatur omnibus te. de senten.
tam vnctio, quam Ecclesiastica sepultura. Al- ex cōm.
terum probatur, quia ideo in articulo mortis
conceditur (e) tempore interdicti ministra- c alma Ma-
ti sacramentum Eucharistiæ & Pœnitentiæ, ter, s. Quia
vero,
Cc a quia

quia sunt ad salutem necessaria, & in tali tempore præcepta: Sed in casu prædicto Extrema Vnctio secundum (a) Paludanum necessaria est necessitate præcepti; sicuti dicimus morientem, si nullū aliud posset recipere sacramentū, teneri confiteri per interpretem, vbi alias non teneretur, ne exponat animam suam periculo damnationis æternæ: Confirmatur, quia credendum est ecclesiam cōcedere id, quod quisque pius concederet eo casu, ne forte moriens damnaretur. Et hæc epikeia, qua vti licet, quando non est commodus recursus ad Superiorem, & probabiliter creditur, ita eum vel legem velle, licet sit aliqua formido de opposito, vt communiter docent

a Palud. in
4. dist. 23. q. 1
ar. 3. concl. 3.
n. 24. & alij
supr. citati.

b Caiet. 1. 2.
q. 76. art. 7.
Sotolib. de
iust. & iure,
q. 6. art. 3.
Ant. p. 1. tit.
17. §. 20. Syl-
uest. verb.
Papa q. 16.

(b) Theologi.

Dices: Non poterit ministrari illo tempore absque scandalo: ergo præstabit abstinerere.

R. Satisfiet scandalo, si quod tempore illo generari possit, publice populum admonendo id licere propter necessitatem spiritualem ipsius ægroti, qui verissimiliter sine sacramentis decedens damnaretur.

QV. E.

QVÆSTIO IV.

An etiam teneantur sacrificium missæ ceptum
deserere, vt peste infectis hoc sacra-
mentum ministrent?

Questionis explicatio.

CLari (a) iuris est, sacerdotem ingres-
sum ad celebranda missarum sole-
mnia non debere recedere, nisi finie-
rit, & eum qui præsumit aliter facere, suspē-
di ab officio missæ: Huius occasione quæ-
ritur, an pastor vocatus ad peste infectum
iam animam agentem, teneatur dimittere
sacrificium missæ, quod celebrare incæpit,
vt illi hoc sacramentum ministret, an vero
à ministracione excusetur.

a c. nullus.
De consecra.
dist. 1.

Responsio.

EXcusatur, si antea ægro sacramentum
pœnitentiæ & Eucharistiæ ministravit,
secus si propter illius indispositionem, non
potuit ministrare: Ratio prioris partis est,
quia cum istud sacramentum in illo, qui
confessus fuit, & viaticum digne sumpsit,
non sit tantæ necessitatis, habenda est ra-
tio SS. Missæ mysterii, quod dimitti non
potest (vt Nauarrus (b) dicit) quin præbea-
tur interessentibus causa distractionis à
debita illius attentione & imaginatione

b de orat. &
horis canon.
c. 16. n. 55.

Cc 3 rerum

** Ad c. Nul-
lus Episcop.
de conf. dist.
1. Et specia-
tim ibi gloss.*

rerum superfluarum & similium. Ratio al-
terius est, quia illo casu peste infectus est in
extrema necessitate spirituali, quo casu se-
cundum (a) Canonistas tenetur pastor di-
mittere sacrum etiam post cōsecrationem
ad sacramentum Baptismi ministrandum,
si infans sit in periculo vitæ: & secundum
Theologos administranda sacramenta
Pœnitentiæ & Eucharistiæ: ergo etiam Ex-
tremæ Vnctionis, in casu de quo nunc
agimus, quia eadem ratio hic & ibi mi-
lirat.

Dices: Quid si sacerdos vngens infir-
mum, pestem concipiat, nec possit sacrum
cœptum perficere, quid illo casu agendum
erit?

R. Si non peruenerit ad consecratio-
nem, relinquetur sacrificium, quia tunc
nullus est defectus substāialis, qui debeat
suppleri, nec manebit idcirco sacrificium
imperfectum, quia necdum erat substan-
tialiter inchoatum; omnia enim quæ con-
secrationem præcedunt, sunt accidentalia
ad ipsum sacrificium: si vero ad illā perue-
nerit, & consecrarit, debet sacrificium per
alium perfici, ne (b) maneat imperfectum.

*b. c. Nihil, 2.
4. 4.*

Dices 2. Si consecrauit tantum vnā
speciem, quid faciet superueniēs perfectu-
rus sacrificium?

Respon

Respondet (a) Innocentius debere utraque speciem adhuc consecrare, & postea simul consumere cum alia hostia per alium sacerdotem consecrata, qui in hoc fundari videtur, quod dubium esse existimat, an consecratio vnius speciei sine altera facta teneat: sed in hoc nulla est dubitandi ratio, ut superiore capite ostendimus. In eo igitur casu sufficit, ut alius sacerdos alteram tantum speciem consecret, & utramque sumat: Quod aperte docet D. (b) Thomas, quamvis idem relinquat, opinionem Innocentii uti probabilem, sed hæc non sunt propriæ huius instituti.

a Lib. 4. de
mysteriis
missæ.

b In 4. dist. 8.
q. 4. art. 4.

Q V Æ S T I O V.

An absente vel mortuo pastore teneantur
& alij sacerdotes ministrare hoc
sacramentum?

Quæstionis explicatio.

Svbinde (c) Deo iuste propter peccata populi irato pastores ante alios è medio pestilentia eripiuntur, ut in plerisque historiis legimus: Quæritur, an eo casu alij sacerdotes hoc sacramentum ministrare teneantur?

c Annales
Godefridi
monachi.
anno 1107.
& aliorum.

Cc 4   Responsio.

Responsio.

*a Gab. Bisl.
Zuarez, Bre.
vert. supr.*

TENENTUR (a) plerisque casibus, si non existit, certe ex charitate, quia frequentet vel huiusmodi peste infecti sunt in extrema necessitate, puta, si non sint capaces alterius sacramenti, ut iam diximus, vel sunt in graui, quia etiam si ante confessi fuerint & communicarint, tamen instante morte usque adeo grauibus infidelitatis, desperationis, & similibus tentationibus oppressi sunt, ut nisi hoc sacramento confortentur & alleuiantur timendum sit, ne infelicitate ex hac vita decedant: ergo illis saltem casibus, alii sacerdotes tenebuntur hoc sacramentum ministrare.

Dices: Tenebuntur illis casibus licentiam petere à Superioribus, ut hoc sacramentum ministrent? Ratio dubitandi est, quia ministratio sacramentorum proprie ad officium parochorum pertinet, quod nulli sacerdoti propria authoritate usurpare licet.

R. Non requiri expressam licentiam, sed sufficere interpretatiuam aut præsumptam, quamuis (b) Zuarez amplius dicat, non esse tunc tam interpretatiuam licentiam, quam excusationem ab obligatione, vel necessitate talis licentiæ.

*bZuar. tom.
4. in 3. p. D.
Thom. disp.
44. sect. 2. §.
Addendum.*

QVÆ.

QVÆSTIO VI.

An etiam Religiosi teneantur hoc sacramentum ministrare?

Quæstionis explicatio.

Superioribus capitibus diximus, Religiosos in casibus necessitatis teneri ministrare sacramentum Baptismi, Pœnitentiæ & Eucharistiæ: modò quærimus, an iisdem casibus teneantur quoque ministrare sacramentum extremæ vñctionis?

Responsio.

Teneantur iisdem casibus, si non ex iustitia, certe ex charitate.

Dices. In (a) Clementinis prohibetur Religiosis ministrare hoc sacramentum etiam sub pœna Excommunicationis, non solum ergo non tenentur, sed nec poterunt licite id facere.

R. Quidam concedunt Consequentiam, vt (b) Syluester & (c) Caietanus: Alii probabilius (d) negant, quia Pontifex ibi non intendit aliquid prohibere de nouo Religiosis, sed solum censuram adiungere priori obligationi, & ideo non vetat eis dare extremam vñctionem iis casibus, quib;

a c. Religiosi,
de priuil. in
Clementinis

b Syluester
verb. Excõ-
municatio,
7. n. 14.

c ver. Excõ-
municat. 74.

d Zuar. tom.
4 in 3. D. Th
disp. 44. sect.
2 §. Queri
hic potest.

Cc 5 iure

410 DE NECES. ET MOD. MINIST.
iure communi, vel quasi naturali tenen-
tur, necvult etiam sacramentorum admi-
nistrationem concedere parochis in detri-
mentum infirmorum, sed solum ius eo-
rum, & debitam subordinationem defen-
dere, vt ex professo doceri solet in Tracta-
tu de censuris ecclesiasticis.

QVÆSTIO VII.

An teneantur & ipsi Episcopi?

Quæstionis explicatio.

Epis copos, Sacerdotes, deficientibus a-
liis teneri Pœnitentiam & Eucharisti-
am ministrare, iudubium est. Quæritur an
similiter teneantur & istud?

Responsio.

Tenentur, quia & ipsi sunt pastores ani-
marum, tenenturque proinde non so-
lum ex charitate sed etiam ex iustitia earum
curam habere per seipso, si per alios sacer-
dotes inferiores, qui sunt eorum coadiu-
tores, non possunt, quod plurimos sanctis-
simos Episcopos in simili casu fecisse legi-
mus.

*Borrom. de
cur. pest. c. 13.
num. 3.*

Dices. D. Iacobus vult induci & vocari
Presbyteros non Episcopos: non solum er-
go non tenebuntur Episcopi, imo nec pe-
terunt

terunt licite ministrare.

Respondet Innocentius Primus his verbis. *Superfluum est, ut de Episcopo ambigatur, quid Presbyteris liceat indubium est: nam idcirco de Presbyteris dictum est, quia Episcopi aliis occupationibus impediti ad omnes languidos ire non possunt. Caterum si Episcopus aut potest, aut dignum ducit aliquem à se visitandum, & benedixere & ungeri chrysmate sine cunctatione potest, cuius est ipsum chryisma conficere. Et nota, quod sub nomine chrysmatis oleum sanctum infirmorum comprehenditur, cuius benedictio ad Episcopum pertinet.*

*a Inno. I. ep.
2. ad Decen.
capit. 8.*

QVÆSTIO VIII.

An absente Episcopo & reliquis Sacerdotibus indigenis liceat peste infecto aduocare alium de Sacerdotem aliquem excommunicatum vel suspensum?

Quæstionis explicatio.

Superioribus capitibus ostendimus, licere propter aliorum sacramentorum necessitatē: cum autem istud sacramentū non sit ordinarie tantæ necessitatis merito queri potest, an absentibus Sacerdotibus & ministris indigenis licebit peste infectis alium

aliunde etiam excommunicatum vel suspensum aduocare, qui hoc sacramentum ministret?

Responsio.

*Vide Zuar.
in 3. D. Thö.
de sac. disp.
44. sect. 2 §.
Dubitari e-
nim.*

Aliqui putant licere, quia non est verisimile, Ecclesiam hoc voluisse prohibere cum tanto periculo infirmorum. Alii putant non licere, quia videmus Ecclesiam non permittere ordinarie dare vel accipere hoc sacramentum tempore interdicti, verisimile ergo videri, non permittere administrationem excommunicato vel suspensio nominatim declarato, vel notorio Clerici percussore: Ratio eorum est, quia si excommunicatus sit, priuatus est omnibus actibus iurisdictionis & ordinis: si vero sit suspensus, saltem caret usu iurisdictionis, & ideo non potest hoc ministerium exercere. Verum vtraque sententia conciliari posse videtur, distinctione iam aliquoties insinuata: iam enim peste laborans est in extrema necessitate, nec potest aliud sacramentum accipere, vel non est. Si primum, non solum ager poterit, sed etiam tenebitur aduocare, quia non est verisimile, Ecclesiam ad talem casum extremæ necessitatis respicere quando aliquem excommunicat vel suspendit. Si alterum, non poterit, quia licet

licet agroti sint semper in aliqua necessitate spiritali, non tamen tanta, ut propter illam cessare debeat vigor ecclesiasticæ disciplinae.

Dices: Quid si ipse pastor sit excommunicatus, poteritne ipse ministrare, vel tenebitur alium si possit substituere?

R. Si alium potest substituere, tenetur; si non potest substituere, & propter instans mortis periculum Superiorem pro absolutione adire; ministrabit, vel non ministrabit iuxta distinctionem iam dictam.

Dices 2. Dare licentiam ministrandi sacramenta, est actus iurisdictionis secundum probabiliorem sententiam: ergo pastor excommunicatus non poterit alteri dare licentiam.

R. Verum est per se loquendo, tamen ex accidenti propter necessitatem infirmi, ne sine hoc sacramento moriatur, probabilius est, posse id facere, quia tunc dare licentiam, non est tam agere quam permittere, ut alter ministret, quando necessitas cogit, cum non sit alius habens potestatem sine legitimo impedimento.

QVA

QVÆSTIO IX.

An liceat tandem aduocare Diaconum, Subdiaconum, Clericum vel etiam Laicum, si Sacerdos haberi non potest?

Quæstionis explicatio.

DVm pestis circumquaque longe & late grassatur, accidit subinde, vt nullus reperiatur sacerdos, qui sacramenta ministrare velit, vt ante notauimus. Quæritur idcirco, an tali casu liceat aduocare aliquem sacerdote inferiorem, puta Diaconum, & sic consequenter?

Responsio.

NON licet, & est de fide: quia sacerdos est minister huius sacramenti simpliciter necessarius, ita vt propter nullam causam vel defectum possit laicus, imo nec Subdiaconus aut Diaconus sacramentum hoc ministrare: Sic enim sine exceptione loquitur (a) D. Iacobus: *Infirmi autem quis in vobis, inducat Presbyteros.* Et confirmatur (b) Concilii Tridentini auctoritate, cum docet, *Episcopum vel Sacerdotem rite ordinatum, esse proprium ministrum huius sacramenti:* Et Concilii

a Iacob. 5.

b Sess. 14. c. 3.

Concilii Florentini, cum dicit simpliciter, ministrum huius sacramenti esse sacerdotem nulla adhibita exceptione. Tandem confirmatur & explicatur ratione: nam in rebus supernaturalibus, quæ ex institutione pendent, non licet nobis ad regulam generalem addere exceptionem sine auctoritate vel euidenti ratione: hic autem regula generalis Iacobi est, vt *ad vngendum infirmum inducatur Presbyter*. Et Concilia declarant, illum esse sacerdotem, quem simpliciter definiunt esse ministrum: nulla autem est auctoritas ad excipiendum ab hac regula aliquem casum, nec etiam probabilis ratio; quia sacramentum hoc non est necessitatis. Et per se loquendo, magis necessarium est sacramentum Pœnitentiæ, quod nihilominus propter nullam necessitatem potest ab alio quam à sacerdote ministrari.

Dices. Innocentius (a) Pontifex videtur facere exceptionem his verbis: *Non solum sacerdotibus, sed omnibus Christianis licet vti oleo, in sua aut suorum ne esitate vngendo*. Loquitur autem de sacramento extremæ vnctionis. Deinde exceptionem videntur facere exempla Sanctorum, etiam non sacerdotum: nã de discipulis S. Antonii, qui non erant sacerdotes, scribit (b) Rufinus, vnxisse infirmos. &c.

a *Epist. 11. ad Decem. 6. 9.*

q *Lib. 2. hist. c. 4.*

z. Inno-

*a Art. 2. Lou.
b In 6. cap.
Marci.*

R. Innocentium Pontificem loqui de usu passiuo huius sacramenti, scilicet, licere omnibus fidelibus vti hoc oleo, vocando Presbyteros, qui se vel suos in necessitate vngant: Ita exposuit illum (a) Ruardus, & post illum (b) Iansenius. Ad exempla SS. dico primò: non esse certum, illos fuisse vfos oleo ab Episcopo consecrato. Secundò si vfi fuerunt, credendum est diuina inspiratione motos, assumpsisse materiam huius sacramenti, non ad conficiendum sacramentum, sed ad obtinendam curationem per preces & orationes, maxime cum id nõ sit intrinsece malum, nec constet esse prohibitum.

QVÆSTIO X.

Vtrum Pastores teneantur omnibus peste infectis hoc sacramentum ministrare?

Quæstionis explicatio.

HActenus diximus, qui tenentur hoc sacramentum ministrare: nunc ordo nobis propositus postulat, vt sicut in aliis sacramentis secundo loco quæsiuimus, an omnibus ministranda venirent, & postea in particulari: de quibus alicui videri poterat non

rat non esse ministranda: Ita & hic quæramus primo generatim an hoc sacramentum omnibus sit ministrandum: Deinde speciatiim, an iis, de quibus videri posset, non posse nec debere ministrari?

Responsio.

TENENTUR regulariter omnibus ad illud recipiendum dispositis: quia pro ^(a)omnibus infirmis sine vlla acceptione personarum institutum est: Deinde omnes fideles ius habent ad sacramenta, quia vt ante diximus, *in Christo Iesu non est masculus neque fœmina, neque Iudæus, neque Græcus.*

Dices: Receptis legitimè sacramentis Pœnitentiæ & Eucharistiæ peste infecti sunt in gratia: ergo saltem illis, qui hæc sacramenta ante receperunt, non est necessarium ministrare hoc sacramentum.

ꝛ. Sicut alibi diximus, si articulus mortis superueniens excludat receptionem huius sacramenti, ita præsumi posse, sed si, vt communiter fieri solet, aliquod tempus interiaceat inter receptionem aliorum sacramentorum, secus longe esse: Quare & illis ministrari debet hoc sacramentum, cum ea moderatone, quam ante præscripsimus.

D d QVÆ-

QVÆSTIO XI.

An etiã illis, de quibus dubitatur, an sint
peste infecti?

Quæstionis explicatio.

Pestis morbus est initio cognitu difficili-
lis, plures enim peste laborare deprehendun-
tur (inquit ^(a) Valeriolus) quibus neque pulsus
a lib. locorū cōmuniū. exitialis, nec vrina, nec vix vlla aduersa vale-
dinis signa apparent, sanique videntur, & timor
contagionis vsque adeo quorundam re-
ctum iudicium euertit, vt sibi aliisque per-
suadeant, se peste infectos esse, cum ple-
rumque tales non sint. Horum occasione,
quid si dubitetur de aliquo, an sit peste in-
fectus, poteritne illi ministrari hoc sacra-
mentum?

Responsio.

Si probabile est dubium, potest & debet
ministrari sub conditione, si vere peste
infectus est; quia communis est doctrina,
in casibus dubiis sacramenta ministrari
posse sub conditione, vt sepius ante ostēdi-
mus, & speciatim de hoc sacramento affir-
mant plerique ^(b) Summistæ.
Dixi, (si probabile dubium est) quia tempo-
re pestis reperiuntur quidam, quia nimio
conta-

*b Armilla
verb. vnctio.
§. 7. Taberna
eod verb. §. 6.
Syluest. eod.
§. 5.*

contagionis timore perculsi, sine ratione existimant se peste correptos, cum non sint: Itaque pastor vel per seipsum, vel per medicum studebit cognoscere, an probabile & morale dubium sit, an vero phantasticum ex timore vano, vel ex deprauata complexionem, vel læsione cerebri exortum, quia hoc posteriore casu non potest sacramentum istud sine illius iniuria ministrari, cum pro solis infirmis sit institutum.

Dices: Quale peccatum est inungere illum, qui infirmus non est?

R. Natura sua mortale est, & ad sacrilegium pertinet: sani enim non sunt illius capaces, ut patet: quare qui illis ministrat non secus peccat, quam si quis mulierem ordinaret in sacerdotem, vel mortuum baptifaret, vel pomum verbis sacramentalibus consecraret: verumtamen, quia ut ante diximus, hic morbus cognitu est difficilis, ut etiam periti Medici interdum decipiantur, si quis sub conditione inungat illum, qui probabiliter iudicatur peste correptus, etiamsi non sit, nullum erit peccatum.

Dd 2 QVA-

QVÆSTIO XII.

An etiam illis, qui peste infectis seruiunt?

Quæstionis explicatio.

QVÆSTIONIS huius occasionem præbet partim timor, partim cura & sollicitudo pastorum: Timor, ne sæpius ad eandem domum peste infectam pro ministracione huius sacramenti redire cogantur cum maximo contagionis periculo: Cura vero & sollicitudo, quia experientia cognoscunt vno peste mortuo in aliqua domo, reliquos domesticos quatumuis robustos frequenter infici, & quantocius absque sacramentis ad aliam vitam non sine salutis discrimine migrare. Quare nõ immerito queritur, an etiam debeant talibus hoc sacramentum ministrare, an verò excusentur?

Responsio.

NON debent, imo non possunt licite ministrare: Est fidei, & colligitur clare ex verbis (a) Iacobi: *Infirmatur quis in vobis: Igitur donec quis iufirmetur, non est capax huius sacramenti.* Accedit communis vsus, & sensus totius ecclesiæ: nusquam enim legimus nec audiimus, aliquando sanis ministratum fuisse hoc sacramentum.

Præter-

a Iacob. 5.

Præterea oleum, quo hoc sacramentum perficitur, vocatur *oleum infirmorum*, ut constat ex pontificali Romano, non sunt ergo sani illo inungendi. Idem docent sacri (a) Canones, cum dicunt: *infirmum ita susceptiuum esse huius sacramenti, sicuti presbyterum illius esse ministrum*: at hoc posterius ponunt ut necessarium ad substantiam sacramenti: ergo & prius. Tandem idem constat ex fine huius sacramenti; primarius enim est alleuiatio & confortatio infirmi: secundarius, restitutio sanitatis, vterque autem præsupponit hominem actu infirmari,

a c. unico. de
sacr. vnc.

Dices: Quid si seruitores dolorem capitis, vomitum, & huiusmodi symptomata patiantur, quæ pestem vel præsentem, vel vicinam prælagire solent?

R. Consulendi sunt medici; Si dubitent, fiet, ut superiore quæstione diximus.

Q V Æ S T I O XIII.

An etiam illis, qui recentem pestem contempserunt?

Quæstionis explicatio.

HOc sacramentum vocatur communiter *sacramentum exeuntium*, ut bene Dd 3 notauit

a sess. 14. c. 3. notauit Concil. (a) Trident. quare non debet conferri nisi illis, qui ita periculose decumbunt, vt in exitu vitæ constituti videantur, quod etiam omnes Dd. vnanimiter docent. Huius occasione quæritur, an illis conferri possit, qui cum optima valetudine fruerentur, subito pestem conceperunt, etiam antequam pestis inualuerit, aut vlla signa exitus ex hac vita appareant?

Responsio.

*b Maior in
4. dist. 23.*

*c de febre pestelentiali,
& alij.*

QVando constat ægrum laborare peste, (b) non tenetur pastor expectare gradum aliquem ægritudinis illius, sed potest, imo debet statim à principio talis ægritudinis sacramentum hoc ministrare: Quia secundum communem medicorum sententiam, & experientiam, morbus est nō solum per se lethalis, sed qui, (vt eleganter expressit Alexander, (c) Benedictus medicus) ita subito, vt plurimum mortales hinc euocat, vt sine febre inter domesticas, ac forenses, actiones, vel publica negotia, decem horarum spatium sine vrina, pulsusve venarum certo signo, in templo, in via, in publicis officiis, ex insperato, eripiat, ita vt homo interdum letus, iucundus, leui temporis momento statim cadat.

Dices: Vt sacramentum hoc alicui ægro ministretur, non tantum requiritur secundum

dum Doctorum sententiam, vt morbus per se grauis sit, & lethalis, sed etiam vt status morbi talis sit, qui infirmum in graui periculo mortis constituat, & ita vsus ecclesiae confirmat: ergo debet expectari aliquis status morbi, qui doceat infirmum existere in tali periculo.

R. Expectare illum statum non esse ita essenziale, vt si ille non expectetur, nullum futurum sit sacramentum, sed sufficit secundum communem, vt morbus iudicio Medicorum per se lethalis sit, & periculosus. Vnde plerique notant, & merito, peccari hac in parte à nonnullis, qui differunt ministrare hoc sacramentum, donec infirmus sensu & cognitione careat, manifeste enim faciunt tum contra reuerentiam sacramento debitam, tum contra proximi salutem.

QVÆSTIO XIV.

*An etiam illis, qui existimantur
mortui?*

Quæstionis explicatio.

PEste infecti, vt ante dixi, morbi violentia agitati, frequenter reperiunt in angulis do-

Dd 4 lis do-

424 DE NECES. ET MOD. MINIST.
lis domorum, in antris, sub scamnis, instar
mortuorum iacentes, vt merito pastores
dubitent an sint mortui: Huius occasio-
ne quæritur, an huiusmodi sint inun-
gendi?

Responsio.

IN huiusmodi dubio, si non potest veri-
tas facile explorari, & timetur, ne dum
medici & periti expectantur, æger for-
san adhuc viuens statim moriatur, po-
test, imo debet pastor conferre hoc sacra-
mentum sub conditione siue verbis ex-
pressa, siue mente cõcepta: (Si non est mor-
tuus, &c.) Generale enim est, omnibus sa-
cramentis, vt in dubiis casibus possint hoc
modo ministrari, vt ante diximus.

Dices primo: Quid si dum incipit inun-
gere, pastor deprehendit esse mortuum,
vel iam mori?

R. Si mortuus est, & de eo pastori con-
stat, nullo modo perget, quia iniuriam fa-
ceret sacramento; neque illa vñctio quic-
quam animæ prodesset: vt ex antedictis
constat. Si incipit mori, & modicum sal-
tem temporis adhuc illi superest, conabi-
tur breuiter substantialia sola adhibendo
se expedire, eo modo, quem infra descri-
bemus.

Dices

Dices secundo: Dionysius (a) Areopagita facit mentionem vñtionis, quæ suo tempore fiebat, circa corpora fidelium etiam defunctorum.

a lib. de eccl.
hierar. in fin.

R. Illam vñtionem procul dubio non fuisse sacramentalem, de qua agimus, sed verius fuisse caremoniam quandam, qua corpora fidelium ad sepulturam præparabantur ad imitationem, vt probabile est illius, quam circa corpus Christi Domini factam in (b) Euangelis legimus.

b Matth. 26
Marc. 14

QVÆSTIO XV.

An etiam illis, qui volunt sibi ministrari in ecclesia, in sylua, in publica platea.

Quæstionis explicatio.

T Angit obiter hanc quæstionem Gabriel (c) Biel, & post illum (d) Henriques, cuius occasio potest fuisse, quia tempore pestis multi propter cõtagionem non audent consistere in ædibus suis, confugiunt ad ecclesias, agros, syluas, publicas plateas, in quibus subinde peste corripuntur: quæritur ergo, an iis debeat ministrari hoc sacramentum, etiam in locis publicis, si ita petant vel res exigat?

c In 4. d. 23.
art. 3. dub. 2.
d lib. 3. summa, c. 11.

Dd 5 R. spon-

Responsio.

Quamuis ordinarie hoc sacramentum, ægris lecto decumbentibus ministratur, potest tamen & debet in casu proposito & similibus ministrari in loco, in quo ager apprehenditur, siue in ecclesia, siue alibi, dummodo sit vera infirmitas, nec aliunde fiat sacramento irreuerentia, neq; aliorum sacramentorum magis necessarium ministratio impediatur.

Prior assertionis pars patet ex usu & consuetudine ecclesiæ: solent enim ægri ad mortem iam inclinantes lecto decumbere & in eo inungi, quo pacto cæremoniæ & reuerentia sacramento debita facilius seruantur. Altera quoque probatur, quia non legitur prohibitum hoc pacto, & iis in locis ministrare.

Dixi, (*dummodo sit vera pestis & infirmitas*) propter melancholicos, maniacos, & similes, qui tempore pestis vagari solent, existimantes temere, & sine vlllo fundamento se peste infectos, cum non sint, in quibus discernendis prudens, & circumspectus debet esse pastor, ne quis hoc sacramentum facile ministret.

Dixi secundo: (*nec aliunde fiat irreuerentia sacramento*) propter illos, & illas, qui præ morbo semiamentes inciuiliter, & inhoneste

honeste partes inungendas nudarent; in illo enim casu esset habenda ratio reuerentia sacramenti, & illud potius postponendum, quod ordinarie non est tantæ necessitatis.

Dixi tertio: (*neque aliorum sacramentorum magis necessariorū ministratio impediatur*) quia bonum publicum præferri debet priuato, & ministratio sacramentorum magis necessariorum, minus necessariorum. Itaque si ratione peste infecti, qui in ecclesia vngi vellet, impedienda esset ministratio baptismi, Pœnitentiæ, vel Eucharistiæ, dimitendus esset potius sine sacramento.

Dices: Mos ecclesiæ habet, vt mysteria sacra non nisi in locis sacris ministrentur.

R. Hoc proprium & familiare esse huic sacramento, vt in lecto ministretur propter necessitatem, & impotentiam ipsius recipientis, & forte etiam propter partes corporis inungendas, quæ maiori cum reuerentia præsertim in fœminis, & ecclesiasticis personis, in lecto inunguntur.

¶

¶

QVÆ.

QVÆSTIO XVI.

An econtra & illis, qui volunt sibi ministrari in lecto, cum is sint viribus, vt possint domo infecta egredi, & ad salubriorem locum migrare?

Quæstionis explicatio.

Casus est talis: Intelligit pastor subditum de repente peste infectum, festinat ad illum, rogatque vt ex domo infecta egrediatur, & locum accedat salubriorem, in quo illi minori contagionis periculo sacramenta ministret: Ægrotus non vult suscipere hoc sacramentum nisi lecto decumbens. Quæritur, an pastor teneatur tantisper expectare, donec lecto decumbat, & ibi sacramentum illi ministret?

Responsio.

Non tenetur expectare, sed contra æger iuxta vires suas tenetur ad locum, ministrationsi huius sacramenti idoneum, siue ecclesiam, siue alium quemcunq; minori contagionis periculo obnoxium, accedere, nisi aliquid sit, quod eum legitime excuset, alias peccat contra charitatem, patrem spiritualem periculo mortis sine causa exponedo, vt ex dictis primo capite manifestum est.

Dices:

Dices: Quid si æger de hac obligatione sufficiēter instructus, nec vllam legitimam excusationem habens, nolit locum salubriorem accedere, tenebiturne pastor domum cum vitę periculo ingredi, & in lecto sacramentum ministrare?

R. Non teneri, non propter vitę periculum, quod pastor certis remediis adhibitis aliquo modo forte vitare posset, sed propter prauam ægri interiorem dispositionē: est enim in actuali peccato, volens pastorem adire periculum vitę, sine necessitate, & consequenter non est capax sacramentalis gratiæ, nisi opinionem mutet, & sano pastotis iudicio acquiescat.

QVÆSTIO XVII.

An etiam pueris, qui capaces sunt sacramenti pœnitentiæ?

Quæstionis explicatio.

Non est moris in diœcesi Leodien. vt Extrema Vnctio detur, nisi ætate iam grandioribus, neque vidi vnquam vlli ministrare ante annum ætatis vigesimum. Huius occasione quæritur, an pastores teneantur ministrare pueris peste infectis, qui capaces sunt sacramenti pœnitentiæ, an vero ex consuetudine Leodien. excusentur?

Responsio.

Responsio.

Primo dico satis certum esse, hoc sacramentum posse dari pueris quādo peccare incipiunt & sunt capaces sacramēti pœnitentiæ, Ita docent (a) Bonauētura, (b) Antoni⁹, (c) Richardus. Ratio eorum est, quia eiusmodi pueri sicut sunt capaces effectus sacramēti pœnitentiæ, ita etiā sunt capaces effectus extremæ vnctionis, possunt enim habere peccata, & peccatorum reliquias, & alleuari, & confirmari, vt labores morbi leuius ferant & tentationibus dæmonis facilius resistent & sanitatem corporis, si illis expedierit consequantur, qui sunt effectus sacramenti extremæ vnctionis secundum (d) Concilium Trident. Neque obstat potest minor dispositio nec minor reuerentia propter minorem ætatem, quia non requiritur maior dispositio, nec maior reuerentia ad extremam vnctionem, quam ad pœnitentiā, imo minor, quia pœnitentiā requirit maiorem cognitionē & discretionē ad iustum conscientie examen instituendum vt patet.

Secundo dico parochialia vicinarū diocesis præscribere, vt sacramentum hoc detur pueris communicare incipientibus. Ita (e) Mechliniense, & (f) Ruremundense, (g) Leodiense aliquid plus indicat, dū dicit:

a Bonauent.
in 4. dist. 23.
quest. 2.

b Anton. 3.
part. 14. c. 8.
§. 3.

c Richard. in
4. dist. 23.
quest. 4.

d sess. 14. de
doctr. extr.
vnct. c. 2.

e Pagin. 65.
f Pag. 87. in
fin.

g Pag. 134.

Datur adultis non pueris, qui necdū per visum, auditum, tactum & c. deliquerūt: ergo à contrario sensu indicat dandū pueris, qui per visum, auditum, tactum deliquerunt, siue ante communicarint, siue non.

Tertio dico, pastores ordinarie excusari, qui nō inungunt pueros peste infectos, qui iam vno, vel duobus, vel tribus annis confessi fuerunt & communicarunt, propter consuetudinē non inungendi in huiusmodi ætate Leodii receptam, sicuti excusantur parēntes, qui prohibēt pueris suis, ne communicent etiam post duodecimū annum, secundum (a) Za, & alios.

a verb. Eucharistia, n.

12.

Postremo dico non (b) excusari pastores, qui pueros peste infectos capaces, sacramenti Pœnitentiæ, etiam si nunquam communicarint, nō inungunt, quando nullū aliud sacramentum possunt recipere, quia alias tales pueri periculo æternæ dānationis exponerentur. Nec credo in hoc casu quemq̃ hanc assertionē negaturū, quia hæc pars est tutior, & in dubiis pertinētib. ad salutē, etsi varię sint opinionēs, tutior pars est eligēda.

b Zambr. in
auris decis.
c. 5. dub. 1.
num. 6.

Dices: Quid si dubium sit, an pueri peste infecti nec valentes aliud sacramentum recipere sint capaces pœnitentiæ, quid illo casu facient pastores?

ꝛ. cum (c) Zambrano dandam esse Extremam

c *supra*.

mam

432 DE NECES. ET MOD. MINIST.
mam Vnctionem sub conditione: Licet
(inquit) in casu dubii, vsus rationis videatur
esse tutius non dare vnctionem, quando
dicti pueri possent recipere sacramentum
pœnitentiæ sub conditione, quamquam
non sit omnino improbabile, etiam tunc
posse dari vnctionem sub conditione, scili-
cet, si es capax, propter maximam eius vti-
litate, & fructum in tali articulo mortis,
quem summopere refert fœliciter conclu-
dere.

Q V Æ S T I O XVIII.

*An etiam adultis, qui sacramentum Eu-
charistiæ, necdum rece-
perunt?*

Quæstionis explicatio.

CAsus est talis; Pastor inungens peste
infectum, offendit & alios peste infe-
ctos morti propinquos, nec habet secum
sacramentum Eucharistiæ, habet vero Ex-
treme Vnctionis: quæritur, an illis teneatur
sacramentum Extreme Vnctionis confer-
re antequam ministrarit sacramentum Eu-
charistiæ?

Responsio.

Tenetur, quia quicquid vulgus sentiat, neq;
ex sacra Scriptura, neq; ex Conciliis, &
decretis Pontificum, neq; ex communi Pa-
trum;

trum, vel Scholasticorum Doctorem sententia habetur, esse ordinem necessarium inter Eucharistiam & Extremam Vnctionem; ita vt Extrema Vnctio recipi non possit, si prius non sit recepta Eucharistia: Imo olim solere aliquando dari Vnctionem ante viaticum, docent pleriq; (a) Doctores.

Dices: Vnde fit ergo vt contrarius ordo seruetur, hoc est, vt communiter præmittatur Eucharistia Extremæ Vnctioni?

R. Primo, quia ordinarie ægri recipiunt Eucharistiam antequam sit adhuc necessaria Extrema Vnctio, ex quo non videntur adhuc tendere ad mortem: deinde, quia Eucharistia existimatur, sicut reuera est, magis necessaria.

Dices secundo: Catechismus Romanus de hac quæstione loquens, vult præmitti Eucharistiam Extremæ Vnctioni, sic enim habet: *Quoniam omni studio curare oportet, ne quid sacramenti gratiam impediatur, ei vero nihil magis aduersatur, quam alicuius peccati mortiferi conscientia, seruanda est Ecclesie Catholice perpetua consuetudo, vt ante Extremam Vnctionem, Pœnitentia, & Eucharistie sacramentum administretur: ergo non debet adultis ministrari, qui necdum Eucharistiam receperunt.*

Ee

R. Id

a Durand.
lib. 1. de rit. b.
eccles. c. 20. n.
23. Petr. Venerab. lib. 3.
epist. 4.

b c. 6. post
med. §. Quoniam vero,

R. Id quod de perpetua consuetudine à catechismo dicitur, vel referendum esse ad solum sacramentum Pœnitentiæ, quia ratio in principio verborum posita non aliud probat, nam conscientia peccati mortalis non tollitur per Eucharistiam, sed per Pœnitentiam, vel certe intelligi potest de Eucharistia, vt absolute cibus est animæ, non vt viaticum, vel denique catechismus loqui de communi consuetudine ecclesiæ Romanæ aut Catholicæ maiori ex parte, non vero de omnibus eius prouinciis & regionibus: Ita (a) Zuares.

a tom. 4. in
s. D. Thom.
disput. 44.
sect. 1.

R. 2. Catechismus loqui de more, qui seruari solet in ordinaria ministracione sacramentorū, non autem loqui de casu nostro, quando non potest ministrari Eucharistia, potest vero Extrema Vnctio.

Q V Æ S T I O XIX.

An etiam in amentiam & furorem actis?

Quæstionis explicatio.

FOrsitan ex amentia & furore peste infectorum quispiam captabit occasionem excusandi se à ministracione huius sacramenti, præsertim q̄ hoc sacramentū non sit ita necessarium, & quia non potest huiusmodi

modi hominibus sine aliqua, vt apparet, irreuerentia ministrari: Horum occasione quaeritur, an iis ministrandum sit hoc sacramentum

Responsio.

Est ministrandum, si antequam in amentiam inciderint, piam erga hoc sacramentum mentem gesserint, nec amisisse sensum in complacencia peccati mortalis. Probat iure (a) Canonico, quia amentibus quacumque pietatis officia conferenda sunt: loquitur autem de amentibus, qui aliquando habuerunt iudicium rationis: Deinde Eucharistia requirit maiorem reuerentiam, & deuotionem, quam Extrema Unctio, sed huiusmodi amentia non impedit receptionem Eucharistiae, vt superiore capite ostendimus: ergo nec impedit receptionem Extremae Unctionis. Nec obstat Extrema Unctio non esse necessariam, quia satis est esse valde utile, vt bene ponderat Concil. (b) Trident. & aliquando posse esse necessarium ex defectu receptionis aliorum sacramentorum, & verae contritionis, vt per illam fiat quis de attrito contritus. Neque etiam obstat, quod vix possit ministrari sine aliqua indecentia, quia in articulo necessitatis, in quo semper versamur, toleratur aliqua minor dispositio & reuerentia, quae tamen non impediatur gratiam habitalem, quae non toleraretur extra necessitatem.

a c. Qui recedunt, 26. q. 6.

b sess. 14. de extrema de sacramento extremae Unctionis initio.

Ec 2 Quare

*a in 4. d. 12. quest. 1. ar. 9. §. Aliter ta-
men.* Quare bene notauit (a) Sotus non dari a-
mentibus sacramēta extra articulum mor-
tis propter illorum reuerentiam.

Dices primo: Quid si amens resistit, nec
velit admittere vngentem?

b Palud. in

4. dist. 23 q.

3. ar. 2. concl.

11 Anton. 2.

p. tit. 14. c. 16.

§. 6. prope fin.

de Grassis, 1.

p. decis. lib. 1.

c. 86. n. 28.

c. Sotus in 4.

dist. 15. art. 1.

col. 4 ante

finem.

d. c. final. de

presumptio-

nibus.

Respondent (b) Doctores, amentes &
phreneticos, vel furiosos, si resistent, effeli-
gandos, & fortiter tenendos, vt Extremam
Vnctionem recipere possint.

Dices 2. Potestne constare, quando a-
mens amiserit sensum in complacētia pec-
cati mortalis?

R. Vix (c) posse constare, vt patet ex vsu
ecclesiæ quæ fere omnibus fidelibus in ar-
ticulo mortis dispensat sacramenta: vnus-
quisq; enim presumitur (d) bonus donec probetur
oppositum, cuius in hoc casu est difficillima,
vel impossibilis probatio.

QVÆSTIO XX.

An etiam non petentibus?

Quæstionis explicatio.

DIximus superioribus capitibus fre-
quenter accidere, vt peste infecti va-
riis de causis non petant sibi conferri sacra-
menta, quod tamen frequentius accidit in
sacramento Extremæ Vnctionis, tum pro-
pter spem longioris vitæ, qua frequētissime
decipiunt.

piuntur mortales, tum propter impotentiam seu debilitatem memoriæ agrotantium, tum propter indulgentiam parētum & amicorum nolentium agrum contristare, & plures alias. Horum occasione quaeritur, an pastor etiam teneatur hoc sacramentum illis ministrare?

Responsio.

Tenetur, si debitis temporibus tales vti solent sacramentis: Est communis Scholasticorum ^(a) sententia, quam speciatim probant Petrus de Ledesma, & Henriques, & vsu ecclesiæ quotidiano confirmatur: Quia sic dispositi in tali articulo ceteri debent interpretatiue petere, vt ante explicauimus, imo omnis fidelis, qui non est notorius peccator, nec notorius excommunicatus, & de quo non constat in complacentia peccati mortalis amisisse vsu rationis, potest & debet inungi in articulo mortis, vt statim diximus.

Dices: Peccat pastor non ministrando hoc sacramentum non petentibus?

R. Peccare; quale vero peccatum sit huiusmodi negligentia, pro varietate circumstantiarum iudicandum erit.

Ec 3 QVÆ

*2 Petrus de
Ledesma, 1.
p. c. 6. conc. 6.
Henriq. lib.
3. summa, c.
10. num. 1.*

QVÆSTIO XXI.

*An etiam illis, quorum omnia corporis membra
pestifero sudore madent vel quorum anheli-
litus præter solitum immodice
færet?*

Quæstionis explicatio.

DOctores Medici inter alia sympto-
mata, quæ peste infecti patiuntur, &
ista duo enumerant: Anhelitum ipsorum,
quando morbus inualuit, supra modum
grauem esse, & omnia corporis membra
sudore lethali, & contagioso madere, quæ
non paruum adferunt ministraturis hoc sa-
cramentum periculum. Horum occasione
quæritur, an & illis teneantur pastores mi-
nistrare hoc sacramentum.

Responsio.

QVando peste infecti dictis sympto-
matibus & similibus laborant, non
tenentur pastores hoc sacramentum ministrare,
dummodo alia duo sacramenta, puta, Pœ-
nitentiæ & Eucharistiæ vel alterum illorum
receperint. Prior pars probatur ex iis, quæ
breuiter ante diximus, & explicatur aper-
tius, quia circa huiusmodi peste infectos,
iudicio medicorum non valent ordinaria
remedia, quæ adhiberi solent ad vitandum
contagio.

contagionis periculum: nam & anhelitus illorum circumquaque diffusus instar cadaveris graue olens, & ipse sudor cōtagione corruptus aërem ambientem ita infecerunt, vt certam quasi accedentibus contagionem minentur, quod Lucanus de peste infectis loquens, scite expressit, his verbis:

Spiritus ore foras tetrum voluebat odorem,

Raucida, quo perolent proiecta cadauera ritu.

Dixi, (dummodo egri alia duo sacramenta Pœnitentiæ & Eucharistiæ vel alterum illorum receperint) quia si non receperunt, tenebitur pastor etiam in hoc casu istud ministrare, siquidem fideles minus exercitati in rebus, spiritualibus, salutem suam concernentibus, non solent fideræ conscientiaæ suæ sine sacramento, & fere magis sint attriti, quam contriti, vt merito pastor dubitare debeat de illorum salute, nisi hoc saltē sacramentum illis ministret, per quod de attritis fiant contriti, & sic foeliciter ex hac vita emigrent.

Dices: Tenetur ergo pastor certo periculo vitam exponere, vt Extremam Vnctionem ministret?

R. Non simpliciter; secus in casu quo nullum aliud potest ministrari sacramentum, vt aliquoties ante diximus.

Ee 4 QVA

QVÆSTIO XXII.

Quis sit optimus & maxime probandus modus ministrandi hoc sacramentum tempore pestis?

Quæstionis explicatio.

EXpediimus duas partes huius capituli: diximus enim primo, qui teneantur hoc sacramentum ministrare: secundo, quibus illud ministrari debeat, vel non debeat. Restat postrema, ut despiciamus quibus modis tempore pestis ministrari possit, vel non possit. Et imprimis quaeritur, quis sit modus optimus & maxime probandus ministrandi hoc sacramentum?

Responsio.

Ille est, quod substantialia maxime certa, hoc est, oleum oliuarum ab Episcopo benedictum, & verba quæ proferre debet sacerdos inungendo: *Per istam vnctionem:* quæ habes in (a) parochiali. Et cæremoniæ Ecclesiæ, ut sunt orationes, & Psalmi, obseruantur, quantum periculum tum ægroti, tum ministrantis patitur. Singula fere ex præcedentibus satis, & certa, & clara sunt.

Dixi, (*cæremonia obseruantur*) quia per se hoc postulat reuerentia sacramenti.

Dixi, (*quantum periculum tum ægroti, tum ministrantis patitur,*) quia ex utroque capite tempo-

a pag. 132.

tempore pestis euenire solet, vt sola substā-
tialia ministrari debeant, ne si accidenta-
lia substantialibus vnctionibus præmit-
tantur, interim æger sine sacramento de-
cedat, vel ipse ministrans peste corripia-
tur.

Dices: Quale peccatum est in admini-
stratione huius sacramenti peste infectis
præmittere accidentalia substantialibus?

R. Ordinarie est mortale, quia com-
muniter propter cæremoniariū multitudi-
nem & prolixitatem periculum est, ne pe-
ste infecti moriātur, antequam ad substan-
tialia deueniatur: poterit tamen per inad-
uertentiam esse veniale: vel nullum, quan-
do scilicet pastor vel non aduertit esse pe-
stem, vel per ignorantiam & inexperientiā
non aduertit symptomata pestis, & instan-
tem articulum mortis.

QVÆSTIO XXIII.

*Quid sit censendum de modo ministrandi illorum,
qui inungunt peste infectos oleo rosaceo, aut
ex aliis floribus vel herbis
expresso?*

Quæstionis explicatio.

CAsus est talis: Occurrunt in agris, &
sylvis peste infecti petentes sibi mi-
nistrari

Ee 5

nistrari extremam vñtionem, nec habet pastor oleum infirmorum, neque ppter instãtem agrorum mortem videtur posse ex ecclesia adferri: est vero ruri ad manum oleum rosaceum vel simile ex floribus vel herbis expressum: Queritur an pastor poterit cum huiusmodi oleo sacramentum hoc ministrare?

Responsio.

Modus ministrãdi in alio oleo quàm ex oliuis expresso, est illicitus & omnino reprobandus, quia peccat contra essentialia sacramenti: Nam solum oleum oliuarum est apta materia illius, secundum definitionem Concilii (a) Florentini, & ex verbis Iacobi satis clare colligi potest, cum dicit, *ungentes eum oleo*: Nam oleum simpliciter dictum liquorem illum, qui ex olearum baccis exprimitur, non solum in Latinorum usu, sed etiam in Sacra Scriptura, & in communi modo loquendi significat.

*a In decreto
Eugenii.*

Dices. Poterit saltẽm tolerari in casu extremæ necessitatis, puta, quia inungendus est aliquis, qui non potest recipere aliud sacramentum?

R. Minime, quia vt iam diximus deficit in substantialibus, nec substantialia sacramen-

métorum per aliquod aliud simile suppleri villo modo possunt. Quare caute legenda est (a) Summa de sacramētis à Victoria, quæ his in locis multorum manibus terit, cum dicit, ad hoc sacramentum conficiendum sufficere oleum rosaceum, modo non sit multum corruptum, quia siue illud sit corruptum, siue integrum, perinde est ineptum ad hoc sacramentum: & dicere contrarium est erroneum contra determinatiōnem Concilii generalis Florentini.

a *De ext. unct. q. 216.*

QVÆSTIO XXIV.

Quid sit de illorum, qui ministrant in oleo oliuarum non benedicto?

Questionis explicatio.

Indubie in ordinaria administratione huius sacramenti vtendum est oleo benedicto; alioquin aliter ministrans peccaret, an vero conficeret vel non conficeret sacramentum, non est vsquequaq; certum apud Doctores. Communior sententia est non conficere, quæ est (b) D. Thomæ, (c) Bonauenturæ, (d) Paludani, & (e) Soti, qui asserit, certo ita tenendum esse, nullam vero aliam afferat rationem, nisi quia Ecclesia Romana ita sētīt, q̄ tamē non p̄bat. Quare nō desunt alii q̄ putent, cōfici & ministrari,

si de

b *In 4. dist. 23. q. 1. ar. 2.*
c *Ibid. art. 3. d. q. 2.*

e *q. 216.*

*a quest. 216.**b verb. Extr.**vnt. n. 6.**c Iacobi 5:*

si de facto sic conficiatur & ministretur: cuius sententiæ sunt (a) Victoria in summa de sacramentis, & Emanuel Za (b) in Aphorismis. Fundamentum sumi potest ex verbis D. (c) Iacobi, dicit enim: *Vngentes oleo*, non dicit, benedicto, sed simpliciter *oleo*. Occasione huius controuersie quæritur, quid dicendum de modo ministrandi illorum, qui non habentes ad manum oleum infirmorum benedictum, vtuntur oleo non benedicto, ne interim dum oleum benedictum affertur, peste infectus moriatur sine hoc sacramento.

Responsio.

Tolerari potest, si conditio addatur, vel subintelligatur, quatenus videlicet oleum non benedictum sit apta materia, quia in similibus casibus dubiis ostendimus sacramenta hoc modo ministrari posse, quando periculum est in mora & agitur de salute animarum, hoc enim modo ministrando simul saluatur reuerentia sacramento debita per adiectam vel subintellectam conditionem, & succurritur periculo salutis animæ proximi.

Dices: Quid si pastor persuasus sit ex sententia D. Thomæ oleum non benedictum non esse aptam materiam huius sacramenti poterit

poterit nihilominus in simili necessitate vti huiusmodi materia adiecta vel subintellecta (vt dictum est) conditione?

R. Poterit deposita persuasione, & assumpta dubitatione, si forsan oleum simplex esset apta materia; alias enim peccaret agendo contra conscientiam, quamvis male informatam, vt doceri solet in materia de conscientia.

QVÆSTIO XXIII.

Quid sit de illorum, qui inungunt oleo oliuarum cui admixtus est alius liquor?

Quæstionis explicatio.

Oleum oliuarum simplex, hoc est nulli alteri liquori permixtum, est materia huius sacramenti: sic enim Scriptura sacra, Concilia, & omnes Scholastici Doctores clare definiunt: verum quia fieri potest, vt mixtio aliqua fiat siue casu, quia forte incidit in ampullam olei infirmorum, alius liquor, puta, vini vel aquæ; siue ex proposito premente necessitate, puta quia exiguum quid est olei, & plurimi peste infecti inungendi veniunt: Quæritur idcirco, quid de modo ministrandi cum huiusmodi oleo mixto sit censendum?

Responsio.

Responsio.

Potest tolerari, si mixtio alterius liquoris non sit tanta, ut substantiam olei in suam conuertat: Quia nihil habet contra substantiam sacramenti, manet enim oleum oliuarum, imò, cum liquor admixtus sit in minori quantitate, censetur conuersus in olei substantiam, ita quod totum illud mixtum censeri debeat oleum oliuarum: hoc enim generale est in omnib. mixtionibus, ut maior quantitas conuertat in se minore, & communicet dictæ minori suas qualitates: Ita fere omnes nostri Scholastici Doctores & Summistæ.

Dices. Quid si bis miscuit alium liquorem in ea quantitate, ut si iungantur duæ partes externi liquoris admixti, fere superent, vel sint æquales cum vera quantitate olei oliuarum, potestne quoq; modus ministrandi in oleo sic mixto tolerari?

R. Posse deficiente altero certiori oleo, quia si forma externa, hoc est, externa species olei maneat, & suas qualitates adhuc seruet, merito dubitari potest, an sit adhuc oleum, ideoq; poterit pastor in dubio illo oleo deficiente certiori, addita vel subintellecta conditione, uti.

Dices

Dices 2. Poterit quoque tolerari, si ratione multitudinis inungendorum, ter quater vel saepius huiusmodi mixtio fiat?

R. Videri quod non, quia, vt ante diximus, cum in mixtione maior quantitas conuertat in se minorem, & communicet illi suas qualitates, certum satis erit, non iam amplius esse oleum, sed alium liquorem, qui oleum in sui substantiam conuertat, in quo sacramentum ministrare sacrilegium esset.

QVÆSTIO XXVI.

Quid sit de illorum, qui non habentes oleum infirmorum, vngunt peste infectos chrysmate?

Quæstionis explicatio.

Chrisma interdum significat omne oleum benedictum etiam sine balsamo: qua significatione vtunt diuersa Concilia & Sancti Patres. Interdum & magis proprie significat oleum, cui miscetur parū quid balsami, quod est materia propria Confirmationis, ratione huius æquiocationis: & quia verum est (vt statim diximus) non annullari materiam huius sacramenti, si aliquid extranei liquoris illi admisceatur.

scatur, quæri potest, quid censendum sit de modo ministrandi illorum, qui deficiente oleo infirmorum utuntur chrismate proprie dicto, in vngendis infirmis tempore pestis?

Responsio.

Tolerari quoque potest hic modus ministrandi, quando aliud oleum haberi non potest; Ratio huius habetur ex antedictis, quia chrisma compositum est ex oleo oliuarum, cui exiguum quid balsami admiscetur, remanet ergo verum oleum oliuarum, sicut principale, quod sufficit, ut hoc sacramentum vere confici & ministrari possit. Huius sententiæ est (a) Zuares, qui etiam existimat fortasse aliquando in ecclesia fuisse in usu, ut hoc sacramentum cum chrismate proprie dicto conferretur, quod tamen ipse non plane asserit, nec mihi videtur multum verisimile, quia inconueniens est dicere vnius sacramenti in ecclesia varias fuisse materias, ut (b) Bellarminus de Confirmatione disputans in simili arguit.

a Tom. 4. in
3. p. D. Tho.
disp. 40. sect.
2. c. ult.

b Tom. 2. de
confirm. c. 9.
argum. 1. in
2. solut.

c Innoc. 1.
Epist. 1.

Dices: (c) Innocentius Primus post allatum D. Iacobi testimonium: *Infirmatur quis in vobis*, &c. hoc modo loquitur: *Non est dubium de fidelibus egrotantibus, accipi vel intelligi debere, qui oleo sancto chrismati pr-*
ungi

ungi possunt in sua aut suorum necessitate. Eodē quoque modo loquitur Concilium Wormatiense, Aquense, & alia.

Rz. Glossatorem (a) Innocentii propter ea dixisse ex quorundam sentētia, Episcopos, de quibus ibi loquitur Innocentius, propter dignitatem solitos fuisse in huius sacramenti administratione uti etiam balsamo, licet non ut de essentia sacramenti: Sed hoc non constat, nec probatur, & ideo sicut voluntarie asseritur, ita voluntarie negari potest, præsertim cum locus Innocentii propter æquiocationem ante dictam secundum (b) Sotum possit de simplici oleo consecrato (q̄ etiam interdum chrisma appellatur) intelligi.

a In c. Illud superfluum dist. 95.

b in 4. dist. 23. q. 1. art. 3.

QVÆSTIO XXVII.

Quid sit de illorum, qui ministrant, pervertendo ordinem vinctio-
num?

Quæstionis explicatio.

IN communi ministracione huius Sacramenti ordo seruandus est per diocesim Leodien. qui à Parochiali p̄scribitur, ut imprimis vngantur oculi: deinde aures: ter-

Ff   tio na-

450 DE NECES. ET MOD. MINIST.
tio nares, quarto os, quinto pectus, sexto
pedes, quia hic ordo rebus ipsis est consen-
taneus, & omnes ecclesiae nostrates hunc
ordinem seruiant. Huius occasione quari-
tur, quid dicendum sit de modo ministra-
di illorum, qui, vt citius & minori periculo
ministrent, vngunt primo loco organum,
quod est illis magis obuium?

Responsio.

POtest tolerari, quia ordo ille non spe-
ctat ad substantiam sacramenti: matē-
ria enim illius non est relatio aut ordo, sed
vinctio: Quamuis igitur hic mutetur, ser-
uatur nihilominus vinctio essentialis, &
consequenter si pastor festinans primo lo-
co aures, deinde oculos, & sic in aliis, pro-
ut organum vnius sensus vel aliud se offert
vel non offert, verum erit sacramentum, &
qualiscunque ordinis inuersio excusatur
propter periculum & necessitatem, quae ca-
rent lege, vt sapius diximus.

Dices. Poterit quoque tolerari, vt vnica
tantum vinctio fiat ad nares?

R. Poterit non solum in casu pestis, sed
& in ordinaria ministracione, imo verum

a Paroch. Leodiensis, p. 160. xtra praescriptum (a) Parochialis Leodiensis,
monetur pastor vt vniam vinctioem faciat
super

super ipsius nasi extremitatem: quod quidam non aduertentes, sicut ad manus, pedes, aures, oculos, duas ordinarie faciunt vnctiones, duas etiam faciunt ad nares, contra ecclesie nostrae consuetudinem.

QVÆSTIO XXVIII.

Quid sit de illorum, qui omittunt vnctionem pedum & renum?

Quaestionis explicatio.

QVædam Ecclesie vtuntur bis duabus vnctionibus. Ecclesia Leodiensis nõ vtitur vnctione renum, ne in viris quidem, nec etiã Parochiale illius meminit, & plures Doctores conuenientiùs iudicant illam omittere. Occasione huius diuersitatis quaeritur, quid dicendum de modo ministrandi illorum, qui vtramque omittunt?

Responsio.

Proterit quoque tolerari, quia secundum communem non peccat contra substantialia sacramenti, & si quid accidentarium forte omittitur, necessitas illud excusat.

Dices. Concilium Florentinum has duas vnctiones aliis quinque annumerat, vult enim

Ff 2 hoc

452 DE NECES. ET MOD. MINIST.
hoc sacramentum perfici his vnctionibus
in oculis, scilicet, propter visum, in auribus pro-
pter auditum, in naribus propter odoratum, in ore
propter gustum, in manibus propter tactum, in pe-
dibus propter gressum, in renibus propter delectati-
onem ibi vigentem: ergo & illæ duæ pertinent
ad substantiam, & consequenter modus si-
ne illis ministrandi nullo casu excusari po-
test.

R. Concilium enumerare septem vncti-
ones, non quasi omnes sint de substantia,
sed quia saltem in quibusdam locis etiam
illæ duæ solent adhiberi. Quod verba Con-
cilii sic accipienda sint, patet ex vniuersalis
Ecclesiæ consuetudine, quæ contentatur
adhibere quinque vnctiones ad organa quin-
que sensuum, vt plerique Doctores testan-
tur: Imo nonnulli dicunt, duas illas non esse
de præcepto, & posse etiam sine causa om-
mitteri, præsertim in mulieribus propter pu-
dorem, propter quem & quidam (a) illorū
consent vnctionem renum in mulieribus
conuenientius omitti quam adhiberi, vt
ante diximus.

a Suppl. Ga-
briel. in 4. di.
23. q. 2. art. 2.
Soto q. 2. art.
2. Victor in
Summa, qu.
223.

Dices. Illæ duæ vnctiones sunt in vsu
Ecclesiæ Romanæ.

R. Posse esse in vsu vt particularis est ec-
clesia, non autē vt est vniuersalis, quia mul-
tæ sunt ecclesiæ, quæ illis non vtuntur, vt
præfati

præfati Doctores aperte testantur, & de di-
œcesi Leodiensi nobis manifestum est.

QVÆSTIO XXIX.

*Quid sit de illorum, qui vngunt tantum v-
num oculum, vnam aurem, & sic
de reliquis sensuum or-
ganis?*

Quæstionis explicatio.

PARochialia nostratia monent pastores
vt in vncionibus faciendis primo dex-
trum oculum, deinde sinistrum inungant,
& sic in reliquis organis sensuum. Et ordi-
narie ita consuevit fieri. Huius occasione
quæritur, an in casu pestis hic etiam modus
& ritus ministrandi obseruari debeat, an v.
tolerari possit, vt tantum vnum cuiuslibet
sensus organum inungatur?

Responsio.

Tolerari potest: Quamuis enim comu-
niter inungatur vtrumq;, ac seclusa ne-
cessitate ita faciendum sit propter (a) con-
suetudinem Ecclesiæ, tamen non est de es-
sentia sacramenti: in vna enim parte orga-
ni (licet virtus eius in pluribus vigeat) suffi-
cienter significatur vncio talis sensus.

*a Parochial.
omnia nostr.*

Ff 3 Dices:

Dices. Erit perinde, quam partem inungat?

R. Erit, tum propter rationem iam dictam, quia saluatur ratio vnctionis, etiam si qualiscunque fiat, dummodo veram rationem vnctionis seruet, iuxta communem loquendi morem; tum quia ordo non est de essentia, vt ante dixim⁹, sed sola vnctio. Sufficit ergo illam ad vnum qualecunque organum ob necessitatem adhibere, maxime quādo peste infectus non potest commode in alteram partem corporis conuerti, nisi tum illius tum ministrantis periculo.

Q V Æ S T I O X X X.

Quid sit de illorum, qui vngunt tantum organum magis ad vnctionem expositum, hoc pacto forma recitanda: Per istam sanctam vnctionem, & suam misericordiam indulgeat tibi Dominus, quicquid deliquisti per visum, auditum, odoratum, gustum, tactum, & gressum?

Quæstionis explicatio,

FREQUENS est, vt peste infecti non possint recipere nisi vnā vel duas vnctiones, vel quia nimis sunt proximi morti, vel

vel quia nimis magnum contagionis periculum administrati imminet, vel quia multi sunt peste infecti, & pastor solus est, timetque idcirco, ne, si velit omnes sigillatim vñctiones adhibere singulis, interim plerique sine hoc sacramento decedant. Occasione horum quæritur, quid sit censendum de modo ministrandi illorum, qui præscripto ritu inungunt?

Responsio.

Hic modus dubius est, & consequenter reprobandus, nisi in casu, quo aliter ministrari non possit. Ratio prioris partis est, quia non est certum an ad valorem sacramenti sufficiat vna vñctio: plerique enim omnes videntur requirere quinque. Ratio posterioris est, quia in illo casu præstat ministrare dubium sacramentum sub conditione expressa vel subintellecta, quã nullum, vt patet.

Dices: Non poterit ergo ad vitandum contagionis periculum vñtari?

R. Non poterit, quia dans incertum sacramentum, cum possit certum, periculo sacrilegii se exponit.

Dices 2. Hic modus ab aliquot Parochialibus & ritualibus libris vicinarum diocesium probatur, & præsertim (a) Mechli-
 Ff 4 niën a Mechli. de anno 1588.

456 DE NECES. ET MOD. MINIST.
niente, sic enim habet. In morbis contagiosis,
& peste grassante, vt periculum vitetur, sufficit in-
ungi sensus organum magis ad vnctionem exposi-
tum aut detectum, dicēdo, per istam sanctam vn-
ctionem & piissimam misericordiam indulgeat
tibi Dominus, quicquid deliquisti per visum, audi-
tum, odoratum, gustum, tactum, & gressum. Et
Ruremundense (a) totidem pene verbis;
Deinde haecenus probarunt illum quidā
Theologi Louanienses, & nominatim (b)
Molanus in suo compendio Theologiae
practicae. Præterea Illustrissimus & Reue-
rendissimus Dominus Octavius Frangipa-
nus, Episcopus (c) Tricaritensis, pridem his
in partibus Nuncius Apostolicus, benede-
Ecclesia Leodiensi meritis, in directorio
Ecclesiasticae Disciplinæ, non solum hunc
probat, sed etiam per diœcesim Colonien-
sem grassante peste (quod ibi frequens est)
ad euitandum contagionis periculum visi-
tandum concedit. Idipsum probari quo-
que videtur ratione: Primo enim hoc mo-
do ministrandi nihil omittitur, quod ad il-
lius substantiam pertinet: si enim aliquid
esset, illud videretur, quod non sint quin-
que vnctiones; sed hoc non est necessarium,
quia vnica vnctione satisfit verbis D. Iaco-
bi: *Infirmatur quis in vobis, inducat Presbyteros
Ecclesie, & vngat eum oleo: ad cõplemētum n.*
verita;

a Rurem. de
anno 1589.

b Molanus
tract. de extr.
vnct. nu. 12.

c Direct. Co-
lon. edit. an-
no 1598.

veritatis horum verborum non est necessaria multiplex vinctio, sed vna sufficit, sicut ad veritatem verborum Christi (*baptisantes* *Matth. 25.* *eos*) vna aspersio, vel ablutio: Deinde hic modus pius est, & nullum habet inconueniens: Pius quidem, quia hoc modo plures inunguntur in extremis, & saluabuntur, qui alias defectu vinctiois damnarentur: nullum quoque habet inconueniens, quia si quod esset, illud videri posset, quod in vinctioe aliquid substantiale deesset, quod iam falsum esse ostendimus.

B. Propter tantorum virorum auctoritatem, & rationes iam dictas hucusque existimauimus ad vitandū contagionis periculum posse ministrari istud sacramentū hoc modo: verum re propius examinata, & cum pluribus communicata, videtur non posse, siquidem fatēdum est ad minus sacramentum hoc pacto ministratum dubium esse propter omniū pene (a) Doctorum Scholasticorum auctoritatem, Ad rationes vero dictas respondetur: Ad primam, hoc ipsum esse dubiū, an nihil substantiale omittatur, quandoquidē (vt iam diximus) omnes fere Scholastici tenent vnicam vinctioem non sufficere ad essentiam huius sacramēti, hoc autem sufficit vt sacramentum debeat haberi incertum, ac proinde sacrilegium vi-

a *supr. in 4.*
dist. 23.

deri possit quod solum contagii periculum dare sacramentum incertum, cum certum dari possit, sed & hic agendi modus coniunctus videtur cum graui iniuria proximi, qui si solum attritus sit, æternæ damnationis periculo ab animæ suæ curatore exponi videtur. Ad D. Iacobum dico, cum non fuisse sollicitum, ut essentialia sacramenti exprimeret, sed præsupposuisse ministros scire quid illis faciendum incumberet, & eo minus de hoc debuisse esse sollicitum, quod populo scriberet, ad quem non pertinet scire, quot unctiones requirantur. Nec est simile, quod adfertur de Christo, quia Christus Dominus, qui baptismum instituit ad ipsos eius sacramenti ministros sermonem instituit, dicens: *Baptisantes eos in nomine Patris, & Filij, & Spiritus sancti.* Adde, quod ut certissimum esset, atque adeo fide tenendum, plures unctiones requiri: adhuc verissime D. Iacobus dicere potuisset, & ungant eum oleo. Deinde quod non minus generaliter dicat D. Iacobus: *Oratio fidei saluabit infirmum*, & tamen non quæuis oratio sufficit, sed ea requiritur, in qua ut minimum quinque sensuum expressa mentio fiat, etiam eorum iudicio, qui unquam unctionem sufficere contendunt. Ad secundam rationem respondeo iam declaratum esse hunc modum ver-

Matth. 23.

Iacob. 5.

supr. 55.

rius

rius videri sacrilegium & proximo iniuriosum, præterquam in illo extremæ necessitatis casu, quo præstaret habere sacramentum incertum, quam nullum.

Dices tertio: In sacramento Pœnitentiæ valida est confessio, etiamsi propter instantem mortem, vel magnum cõtationis periculum non possit integra fieri, ergo & validum erit Extremæ Vnctionis sacramentum, etiamsi propter similia pericula non possint omnes vnctiones adhiberi. Ita quidam (a) argumentantur.

¶. Exemplum de confessione non esse simile, aut probare oppositum: nam si dum confiteretur pœnitens ante acceptam absolutionem moriatur, non recipit sacramentum, nec gratiam sacramenti: Si vero priusquam moriatur, integre absoluatur, tunc sacramentum recipit & effectum eius; Hic ergo posterior casus non est similis, quia ibi essentialiter perficitur sacramentum Pœnitentiæ: nam etsi tunc non sit materialiter integra cõfessio, est tñ formaliter, accedenteq; integra absolutione, essentialiter perficitur sacramentum: in præsentem autem casu nec forma, nec materia essentialis applicatur, vnde nec sacramentum

essentialiter perficitur.

*a Silma con-
fess. lib. 3. tit.
34. q. 240.*

QVA.

QVÆSTIO XXXI.

Quid sit de illorum, qui vnico breuissimo motu attingunt quinque organa sensuum, liniendo vnum oculum, vnam aurem, vnam manum, nares, & os, & super hanc totam vnctionem vnica breuissimam formam proferendo, videlicet per has sacras vnctiones remittat tibi Deus quicquid per visum, auditum, odoratum, gustum vel tactum peccasti?

Quæstionis explicatio.

aTom. 4 disput. 41 sect. 3. §. oppositam sententiam.

SVares (a) inuenit hunc modum ministrandi pro casu pestis, & aliis similibus, veluti præcedente probabiliorem, quia vt apparet in hoc seruatur quinque vnctiones, quæ secundum communem fere opinionem Scholasticorum videntur de essentia huius sacramenti: Quæritur modò, quid de illo censendum?

Responsio.

Videtur probandus tempore necessitatis, & maxime tempore morbi contagiosi; quia in eo seruantur omnia essentialia, videlicet, vnctiones quinque; sensuum, quæ tenent locum materiae & breuissime & celerime perfici possunt, cū vnctiones nõ habeant determinatam quantitatem: deinde forma, quæ æquiualeat, aliis quinque partia:

partialibus, quia dum expresse nominatur
quinque sensus, reliqua omnia verba super
singulos aperte cadunt: Quod enim caetera
verba quinquies quasi materialiter non re-
petantur, videtur parum aut nihil referre
ad substantiam sacramenti.

Dices: Ecclesia non consuevit vti hoc
modo:

R. Hoc solum probare hunc modum non
esse vsurpandum, nisi urgente necessitate,
quia consuetudo solum habet vim cuiusdam
legis, & ideo propter necessitatem licite ab
illa discedi potest, & probari, quod alias proba-
ri non deberet, (a) cum necessitas careat lege.

*a. e. sicut, de
consec. dist. 10*

Dices 2. Hoc modo non subleuatur pa-
stres in casu pestis, periculum enim, quod
illis imminet, prouenit ex eo quod organa
inungenda non sint obuia, nec illa aptari
possint ad vnctionem sine periculo conta-
gionis.

R. Subleuari ex parte, quia forma tan-
tum semel profertur, quod breuiori mora
fieri potest, quam si quinquies proferenda es-
set: quod tamen parum proderit, si interim
mora trahenda est apud peste infestum, dum
organa sensim disponuntur ad vnctiones
quinque applicandas: Itaque si mora protra-
henda esset cum magno periculo, ne interim
eger sine sacramento decedat, posset tunc
quis

quis vti illustris. Domini Octavii, & Molani forma, quam præcedente quæstione proposuimus, subintellecta saltem conditione, per regulam aliquoties repetitam, quia eo casu, præstat ministrare sacramentum dubium quam nullum.

QVÆSTIO XXXII.

Quid sit de illorum, qui ad vitandam contagionem inungunt sine oratione, dicendo tantum hæc duo verba, vngō te, & statim abcedunt?

Quæstionis explicatio.

Quibusdam Theologis visum est, orationem non esse de essentia formæ huius sacramenti: Istius opinionis fuerunt (a) Albertus, (b) Richardus, (c) Paludanus, quos videtur sequi (d) Nauarr. in Manuali. Quin etiam (e) Durandus audeat vocare in dubium, an forma deprecatiua sit sufficiens: Occasione huius quæritur, an modus ministrandi per verbum indicatiuum (vngō te) postposita oratione possit tolerari?

a In 4. di. 23.

art. 3.

b art. 1. q. 4.

ad 2.

c q. 1. art. 2.

d c. 22. n. 15.

e in 4. dif. 23.

q. 3. num. 7.

Responsio.

Non potest tolerari, quia deficit in essentialibus, siquidem forma secundum Concilium (f) Florentin. nec non usum Romanæ, & vniuersalis ecclesiæ debet esse deprecatiua, & proferri per modum orationis, vt dictum

f sicpt.

Concilia

Concilia ex verbis illis D. (a) Iacobi, (*vngant a Iacob. 9*
& *orent super eum*) bene colligunt.

Dices: D. Ambrosius dicitur vsus verbo
indicatiuo, *vngo te.*

R. cum D. (a) Thoma, verba illa modi ^{b in 4. d. 28.}
indicatiui, quæ sunt in vsu aliquarum eccle- ^{q. 1. ar. 4. ad 3}
siarum non esse formam huius sacramenti,
sed esse cæremoniam quandam seu dispo-
sitionem ad formam. Existimat enim nul-
lam ecclesiam vti solis illis verbis modi in-
dicatiui, sed præmittere illa ad explican-
dam actionem ministri, postea vero subiun-
gere deprecationem.

QVÆSTIO XXXIII.

*Quid sit de illorum, qui loco vñtionis distillant
guttam olei in corpus peste infecti?*

Quæstionis explicatio.

Causa est talis, offendit pastor peste in-
fectum, præter expectationem suam,
græueolentem, & pestifero sudore vnde-
quaque madentem, quæ duo symptomata
iustum illi timorem periculi contagionis
iniiciunt: Cum ergo neque manu corpori
admotam, ausit contingere, neque vir-
gam, aut aliud honestum instrumen-
tum habeat, quo corpus vngere pos-
sit, ipse effundit vel stillat in corpus
egri

ægri olei vnam guttam, reliqua essentialia,
hoc est, formam à longe recitando: Queritur,
quid de hoc modo ministrandi censendum sit.

Responsio.

Hic modus ad minus dubius est, & consequenter reprobandus, neque visitandus nisi in casu quo sacramentum aliter ministrari non posset. Ratio prioris partis est, quia non est certum, an plures unctiones sint de necessitate sacramenti, an vero sufficiat vna, ut ante obiter notauimus. Ratio posterioris, quia præstat, ut aliquoties diximus ministrare sacramentum incertum sub conditione, quam nullum.

Dices: stillare vel fundere non est ungerere, siquidem proprie loquendo ungerere dicimus, cum oleo linimus aliquantum diffundendo, ergo non est dubius modus ministrandi, sed simpliciter & in omni casu reprobandus.

R. Stillare vel fundere (quicquid sit de grammatica significatione) iuxta morem loquendi sacræ Scripturæ, idem significare quod ungerere. Sic enim Dominus ad Samuelem loquens ait: *Hac ipsa hora cras mittem virum ad te de terra Benjamin, & unges eum ducem super populum meum Israel.* Et tamen Samuel Dei præceptum executioni mandans solum legitur effudisse oleum super caput Saul. Idem

1. Reg. 16:

solum legitur (b) effudisse oleum super caput Saul.

Idem

Idem patet ex verbis Domini ad (a) Iacob: ^{a Genes. 28.}
 Ego (inquit) sum Dominus in Bethel ubi vnxisti
 lapidem, & tamen solum dicitur Iacob fu-
 disse oleum de super: ergo secundum scripturas
 ad vñtionem non requiritur linitio, sed
 sufficit distillatio vel effusio.

QVÆSTIO XXXIX.

Quid sit de illorum, qui non manu immediate,
 sed spatula oblongiore ad vitandum con-
 tagionis periculum peste infe-
 ctum inungunt?

Quæstionis explicatio.

Meminit huiusmodi (a) Maior, dum ^{b In 4. d. 23.}
 ait: & ex consequenti sumitur color, quod
 Extrema Vñctio sit danda p̄stienti in extremi-
 tate virgæ, quia sic à contagione plerumq; cauēbi-
 tur: meminit quoque illius parochiale Ru- ^{c Ruremun.}
 remundense. Huius occasione quaritur, ^{pag. 88.}
 quid censendum sit de huiusmodi modo
 ministrandi?

Responsio.

Tolerari & praticari potest, si tamen
 cautio adhibeatur, vt virga sit vere o-
 leo tincta, & vere sequatur vñctio eodem,
 vel quasi eodem tempore, quo forma pro-
 fertur: quia hoc pacto ministrando nihil
 Gg substan-

substantiale sacramenti deest aut vitatur, non ex parte ministri, quia adest sacerdos: nec vitatur quod virga vngat, quia vere vngit, quod ad rationem sacramenti sufficit, sicuti qui calamo scribit, vere dicitur scribere: neque ex parte materiæ, quia ponimus virgam oleo vere inunctam, & veram vñtionem: neq; ex parte formæ, quia illam quoque præsupponimus, sicut & intentionem ministri.

a supr. Dices: Debetne virga huiusmodi esse argentea, vel aurea, vt videntur quædam (a) parochialia requirere?

R. Non est necessum, sed videntur solû requirere virgam argenteam vel auream, propter reuerentiam sacramenti.

Dices 2. Poterit ergo pastor quouis alio extraneo instrumento peste infectum inungere ad vitandum contagionis periculum?

R. Poterit: est enim idem iudicium modo honestum sit, vt seruetur reuerentia sacramento debita.

Dices 3. Quid peracta vñtione fiet de huiusmodi instrumento vel virga, oleo infirmorum inuncta?

b supr. R. Vel reseruiabitur ad similem vsum, vel comburetur, vt vult (b) parochiale Rurmundense.

Q V A

QUESTIO XXXV.

Quid sit de illorum, qui ministrant hoc sacramentum sine Clerico subseruiente?

Quæstionis explicatio.

Contigit subinde peste corripî & mori clericum, quem matricularium vocamus, qui in ministracione sacramentorum pastori subseruire obligatus est, nec prece, nec pretio alium reperiri posse, propter periculum contagionis: Huius occasione queritur, quid censendum sit de modo ministrandi illorum, qui nullo comitati clerico sacramentum hoc dispensant?

Responsio.

Potest tolerari, vt patet ex responsione

(a) Alexandri III. Pontificis, qui interrogatus hac de re dixit: *Nos tibi duximus respondendum, quod sacerdos vno presente Clerico etiam solus potest infirmum vngere.* Que verba Glossa bene interpretatur de casu necessitatis, hoc est, quando minister haberi non potest; (a) *Necessitas enim legem non habet, & (c) quod alias illicitum est, necessitas licitum facit.*

a de verb. sig. gñif. c. 14.

b c. 4. de Con. suetudin.

c c. 4. de reg. iuris.

Ratio potest reddi inspecta natura huius sacramenti, siue vnctio fiat per ver-

Gg 2 bum

bum indicatiui modi, dicendo (vngo) vel per verbum deprecatiui dicendo (vngate Deus) quocunque enim istorum modorum loqui debeat sacerdos, potest solus nullo comite assistente illa vere proferre, quia nullius alterius in hoc eget ministerio. Et confirmatur, quia (vt in nostris parochialibus videre est) nullum requiritur à Clerico subseruiente ministerium, nisi circa ritus quosdam accidentales, quos in casu peltis communiter omittimus, postea coram omnibus in ecclesia recitandos.

Dices: Quid si mulier parata sit sacerdoti seruire, præstabitne mulieris opera vti, quam sine clerico ministrare?

R. Præstat sine mulieris opera. Hoc indicare videtur Pontifex cum dicit: *sacerdotem solum si clericus haberi non potest, agros mungere posse.* Et clarius colligitur ex Concilio (a) Nametensi, vbi dicit, *prohibendum esse, vt nulla foemina ad altare præsumat accedere, aut presbytero ministrare?*

Neq; obstat, quod videatur loqui de ministerio altaris, quia eadem ratio in hoc casu militat, per se enim indecens est, & contra reuerentiam sacramentis debitam, vt foemina circa illa ministerium exhibeat, quæ iubentur ab (b) Apostolo, *in ecclesia tacere, & capita sua velare.*

QVÆ

a 63.

b 1. Cor. II.

QVÆSTIO VLTIMA.

Quibus modis frequentius peccari solet in administratione Extremæ Vnctionis tempore pestis.

Quæstionis explicatio.

BReuiter & summatim recēsentur peccata, quæ committi solent circa administrationem Extremæ Vnctionis occasione capta vel ex parte ipsorum ministrantium, vel suscipientium, vel modorum, quibus illa male ministrari solet.

Responsio.

PRimo peccant pastores, qui putant se non teneri ministrare sacramentum Extremæ Vnctionis tempore pestis, & idcirco illud non ministrant.

Secundo: Et illi, qui proptet leue aliquod periculum contagionis omittunt illud ministrare, cum possint facile communibus quibusdam præseruatiuis, periculum illud vitare.

Tertio: Peccant & alii simplices sacerdotes, qui absente, siue iuste, siue iniuste pastore nolunt ministrare hoc sacramentum.

Quarto: Etiam religiosi sacerdotes.

Quinto: Etiam Episcopi sacerdotes.

Gg 3 Sexto,

Sexto: Peccant, & nullum sacramentum ministrant Diaconi, Subdiaconi, & alii inferiores, siue clerici, siue laici, cuiuscunque conditionis & sanctitatis, qui Extremam Vnctionem in quacunq; necessitate ministrant.

*Ut supra hoc
cap. quest. 4.*

Septimo: Et alii qui vocati ex sacrificio, quod celebrare cœperant, nolunt accedere cum Extrema Vnctione peste infectum, qui nullum aliud sacramentum recipere potest.

Octauo: Et qui tempore interdicti huiusmodi peste infectum nolunt inungere.

Nono: Et qui nolunt ministrare illis, de quibus probabiliter dubitatur, an sint peste infecti.

Decimo: Similiter & illi, qui recens peste infectis nolunt ministrare.

Vndecimo: Et illi qui nolunt ministrare illis, de quibus dubitant, an sint mortui.

Duodecimo: Et illi, qui nolunt ministrare in loco publico, ecclesia, vel platea, si necessitas hoc postulet.

Decimotertio: Et illi contra peste infecti, qui volunt sibi ministrari in lecto, cum iis adhuc sint virib. vt ad locum salubriore possint accedere.

Decimoquarto: Et illi sacerdotes, qui nolunt

nolunt ministrare pueris capacibus sacramenti pœnitentiæ.

Decimo quinto: Et qui nolunt ministrare amentibus, & in furiâ actis, quando non constat clare amisisse sensum in complacencia peccati mortalis.

Decimo sexto: Et qui nolunt ministrare peste infectis non petentibus, si solent temporibus consuetis vti sacramentis.

Decimo septimo: Et qui nolunt excommunicatis, qui signa mutatae voluntatis & pœnitentiæ ediderunt.

Decimo octavo: Et qui nolunt ministrare illis, qui per morbum sacramentum Pœnitentiæ non susceperunt.

Decimo nono: Et qui nolunt illis, quorum corpora pestifero sudore madent, vel quorû anhelitus præter solitum immodice fœtet, si nullum aliud sacrtum receperint.

20. Similiter peccant, qui ministrant in oleo rosaceo, vel aliis floribus vel herbis expresso.

21. Et qui ministrât in oleo oliuarû non benedicto, cû aliud cõmode haberi possit.

22. Et qui ministrant in oleo oliuarum, cui est alius liquor admixtus, si aliud haberi possit.

23. Et qui vngunt peste infectum chrismate, nisi necessitas excuset.

Vigesimoquarto, Et qui inungēdo pervertunt ordinem Vnctionum, cum possint illum seruare.

Vigesimoquinto, Et qui vngunt virga oblongiore non adhibita sufficienti cautela, an vera fiat vnctio, vel non.

Vigesimo sexto, Et qui loco vnctionis distillant guttam olei in infirmum nisi grauis excuset necessitas.

Dices: Quale peccatum est non ministrare sacramentum Extremæ Vnctionis tempore pestis?

R. Nolle ordinarie ministrare, aut negligentem se habere hac in parte, peccatum est mortale, vt ex antedictis patet.

C A P V T